

Prostor koji oblikujemo - unutarnji prostor

Rončević, Senka Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:992390>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST

STUDIJ LIKOVNE KULTURE

SENKA PETRA RONČEVIĆ

**PROSTOR KOJI OBLIKUJEMO –
UNUTARNJI PORTRET**

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

Izv.prof.art. Domagoj Sušac

Komentorica:

Izv. prof.art. Maja Đurinović

Osijek, 2017.

Sadržaj

Uvod.....	3
1. Prostor kao odraz emocije.....	4
2. Opis i izvedba rada.....	6
3. Zaključak.....	18
4. Sažetak rada.....	19
5. Literatura.....	20

Uvod

Rad koji se nalazi pred vama istraživanje je unutarnjeg prostora koji nosimo u sebi i njegove komunikacije s vanjskim svijetom te međusobnog utjecaja jednog na drugo. Moj pripovjedno-vizualni rad razvijen je prema motivu iz dječje priče *Plesna haljina žutog maslačka* spisateljice Sunčane Škrinjarić, koja govori o otkrivanju unutarnjeg osjećaja djeteta o sebi u liku mirnog i povučenog cvijeta maslačka. Trodimenzionalni crtež slojevite reljefne strukture osmišljen je s ciljem komuniciranja onog dječjeg u nama, no nije ograničen samo na razdoblje odrastanja jer se to dječje zapravo odnosi na naš unutarnji svijet, koji je u srazu s onim vanjskim. Tako se u izvedbi rada kroz pokretanje dvodimenzionalne lutke u crtežu postiže interakcija i ispreplitanje unutarnjeg i vanjskog prostora te se tako postiže naboj između unutarnjeg identiteta i njegova ostvarivanja u vanjskom svijetu.

U nastanku rada utjecaj su na mene imala djela hrvatske slikarice Slave Raškaj te je jedan od ciljeva bio izraziti vlastite emocije, koje prepoznajem i u njenom radu, a interakciju i sraz vlastitog unutarnjeg stanja s okolinom uprizorila sam poigravanjem s otvaranjem i zatvaranjem prostora u scenu sadržanu u putnom kovčegu, koji čini sigurnu školjku za prostor vlastite intime.

1. Prostor kao odraz emocije

Prostor je dah umjetnosti, rekao je američki arhitekt Frank Lloyd Wright. Zaista, prostor je nešto neopipljivo, skoro nematerijalno, a ipak nešto što toliko neizostavno određuje naše bivanje i temeljni je element svakog umjetničkog djela, bilo u svome pozitivnom ili negativnom aspektu.

Tema ovog rada je interakcija unutarnjeg bića s vanjskim svijetom i unutarnja kriza pojedinca – djeteta ili odrasle osobe – na putu spoznavanja vlastite vrijednosti. Rad sam temeljila na priči o livadskom cvijetu, maslačku, koji predstavlja pojedinca, osobu u traženju i ispitivanju vlastitog bivanja i vlastite vrijednosti u odnosu s vanjskim svijetom. Kod mene cvijet maslačka dobiva ljudski lik, odnosno lik djevojčice u vidu dvodimenzionalne lutke-crteža. Djevojčica „cvijet“ doživljava transformaciju od početne pozicije u kojoj je nesvjesna svoje ljepote te se osjeća nevoljenom i osjeća potrebu zaštititi se od vanjskog prostora do krajnje točke, u kojoj ona zasja kada osvijesti svoju unutarnju – a time i vanjsku – ljepotu. Njenu početnu zaštitu od svijeta čini zatvoreni kovčeg i barokne teške zavjese zagasitih boja u unutrašnjosti korica predimenzionirane knjige. Njena transformacija iskazuje se kontrastom forme odnosno promjenom početnih i završnih boja u njezinoj odjeći i postupnom transformacijom linija koje plesna lutka u prostoru čini.

Spisateljica priče na kojoj se temelji moj rad svojim je riječima oslikala odrastanje, duhovni rast i promjenu, gubitak i pronalazak sebe. Vizualno-emotivni doživljaj koji sam htjela evocirati referira se jednim dijelom na slikarski opus Slave Raškaj i Belle Čikoša-Sesije. Vlastita identifikacija s našom poznatom slikaricom svjetla i prozirnosti dala mi je utočište za vlastitu lirsku prirodu te me nadahnula na korištenje motiva cvijeta u vlastitom radu. Elegične i senzibilne slike plavih tonova Raškaj bile su prateća nota koja potcrtava moje oblikovanje te sam željela postići intimne slike atmosferom slične njenima. Izraz zatvorenosti i nesigurnosti individue na početku priče također odražava zagasitu atmosferu na slikama Belle Čikoša-Sesije, što se posebno odražava u teškom baršunastom zastoru zagasite crvene boje.

Interpretacija izvorne priče Sunčane Škrinjarić proizlazi iz pogleda usmjerenog unutra. Dajem značaj osjećaju koji stvara vanjski prikaz prostora koji je u srazu s unutarnjim, određenim nesigurnošću u vlastitu vrijednost i ljepotu. Taj osjećaj nesigurnosti omeđuje unutarnji prostor jer poziva na zatvaranje pred svijetom. Dok spisateljica *Žutog maslačka* cvijet na koncu vraća

samome sebi i daje priči neodređen kraj. U mojoj je interpretaciji riječ o individuaciji, koja se na kraju očituje njenim izražavanjem radosti i radosnog plesa u žutoj haljinici boje maslačka.

Prostor kao dio svakog umjetničkog djela daje veliku mogućnost izražavanja tog intimnog doživljaja stvarnosti, jer na janusovski način biva istovremeno dijelom umjetničkog djela i onim što to djelo omeđuje i što je izvan njega. Tako dolazi do sraza dviju prostora i dviju stvarnosti: one intimne i osobne, i one javne. Njihova je interakcija u mom radu moguća tek nakon otvaranja kovčega koji čini intimnu scenu i isječak prostora u prostoru. Dok se ne otvori osobna školjka koja štiti taj osobni prostor, aktivan odnos između pojedinca i svijeta nije moguć.

2. Opis i izvedba rada

U tijeku nastanka rada minijature skice nastajale su i mijenjale se stalno poprimajući nove oblike. Na kraju sam se izrazila na maloj kartonskoj skici nalik knjizi te iz nje stvorila predimenzionirane korice nalik onima knjiga bajki iz svog djetinjstva. Radi se o slobodnoj interpretaciji i svojevrsnoj ilustraciji dječje priče kao polazišta, a kao okvir scene načinjene su korice od drva, spužve i tkanine reljefnih karakteristika. Korice knjige sadrže jedan središnji list sa scenskim otvorom. Vizualni dojam koji sam željela postići po uzoru je na stare, ponešto dotrajale masivne knjige.

Kada se korice otvore, vidi se da u svojoj unutrašnjosti skrivaju kazališnu scenu sa zastorom i višeslojnim crtežima koji čine reljefnu pozadinu za događanje priče. Tvore zaklon za intimnu priču pojedinca, a reminisciraju nam scenu dječjeg kazališta i dječju scensku igru. Nakon otvaranja korica i njihova postavljanja u okomit položaj uz otvor lista se postavlja starinski pohabani kovčeg kakve nalazimo na bakinu tavanu te nagovješćuje ulazak u svijet mašte. Rastvorena knjiga u kombinaciji s kovčegom vizualno dobiva na dubini i daje doživljaj prostora. Stari kovčeg koji je prosjedio svoje vrijeme na tavanu preoblikovala sam u scensku pozornicu s kulisom. Kovčeg je element potpune trodimenzionalnosti u ovom radu te on na neki način predstavlja školjku unutarnjeg prostora koji se otvara prema vanjskome kako bi s njime komunicirao i otkrio mu svoje skriveno blago. U kovčegu su skriveni elementi priče: lutka u vidu pokretnog crteža i različiti crteži detalja kao scene koje se mogu izmjenjivati. Tako se dobiva ludični pristup i reminiscencija na djetinjstvo i dječju igru.

U rad je ugrađena i predviđena mogućnost mijenjanja i interakcije s njim na sličan način kao u igranju djece lutkama ili odabiru priče koju će čitati. Cvijetni motivi zalijepljeni u unutrašnjosti korica mogu se skinuti, što ostavlja mogućnost mijenjanja i poigravanja sa scenom. Velika knjiga koja čini neku vrstu prostornog crteža određena je koricama, no njena unutrašnjost može se mijenjati, kao i scenski pokret koji upotpunjuje ostvarenje ovog rada. Otvorenost kombinacija ostavlja dosta mogućnosti za igru s plastičko-prostornim odnosima. Razmišljajući o djeci koja će se kasnije moći igrati s ovim kazalištem, željela sam ostvariti komunikaciju između tvorca priče i publike te djeci dati mogućnost da dodaju i mijenjaju elemente i tako pričaju nove priče.

Dvodimenzionalna lutka od kartona i papira koju sam izradila po uzoru na marionetu predstavlja maslačak odnosno dijete. Lutka također predstavlja naše unutarnje dijete.

Smještena u unutrašnjosti kovčega našeg intimnog skrivenog mjesta, ona putuje s nama kamo god mi idemo, bili mi svjesni njenog postojanja u nama i gradili odnos s njom ili ne, ona nastavlja stanovati u našoj nutrini. Lutka je također predmet ili rekvizit, kao i samo kazalište, koje je njen dom. Ona može u njemu biti na sigurnom, okružena cvijetnom livadom, ali život je poziva i traži da izađe van i iskusi što uistinu znači biti slobodnom. Poigravanje s lutkom uključuje njen stalak izrađen kako bi mogla samostalno stajati na sceni ili izvan nje i kako bi se dijete moglo igrati njenim tijelom izmjenjujući joj poze kroz različite položaje njenih ruku, nogu i glave. Također se lutku može preodijevati u haljine koje svojom bojom predstavljaju pojedini cvijet iz priče – žuti maslačak, bijeli maslačak, ruža, jorgovan...

Cvijetni obrisi pupoljaka, latica i listova iscrtavani su crvenom i smeđom kredom zavojitim mekanim linijama, a oblici su izrezivani te slagani u žive kompozicije prostornog crteža koji ostavlja dojam reljefa.

*Slika 1: Središnji list sa scenom - prvi plan, v. 101 x š. 78 cm., akril na tkanini i crtež
na papiru*

Na prvoj slici pred nama se rasprostire središnji list iz kazališne knjige. U otvoru lista „ulaz“ je u unutrašnjost scenskog prostora. Scenski prostor je bojama, ornamentikom i teksturom osmišljen po uzoru na interijer baroknog kazališta. Raščlanjen je bogatim florealnim okvirom, gustim zastorom i cvijetnim interijerom. Barokiziran otvor, bujnim zlatno oslikanim

vijencem, naglašava valovita, tečna linija krojeći cvijetno - lisnati obris. Okvir poput starih raskošnih ramova za slike oslikan je stiliziranim motivom livade maslačaka dajući scenskom prostoru ozračje prošlog vremena.

Motiv maslačka stalno se provlači u malim detaljima u ovom radu. Ponavljan u raznim svojim izvedbama – otvoren, pahuljast ili zatvoren – u crtežu crvenom kredom na bijeloj akvarelnoj podlozi poprima obrise kulisa. Isijecanjem crteža iz istanjene mase papira i njegovim odvajanjem od oivičene pozadine oblikovana je forma obavijena prostorom. Motiv se isprepliće s prostorom i u njemu oživljava, a prostor postaje vidljiv i opipljiv. Likovno obogaćen okvir zlatnom bojom dodatno je okićen sjajnim baršunastim zastorom kojim je u potpunosti izrečena misao o krojenju kazališno - scenskog prostora u malom.

Zastor je pomičan i može se rastvarati i zatvarati, a zlatne ukrasne trake pridržavaju njegove nabore sa strana scene kako bi gledatelj mogao doživjeti unutrašnjost prostora i scensko odigravanje na pozornici. Kroz zlatni okvir prostor se nastavlja u dubinu. U sredini kompozicije postavljena je lutka u liku djevojčice. Lutka se može micati pomoću umetnutih metalnih pribadača kojima su povezani dijelovi njenog tijela. Kadmijum crvena boja vune s niti privezana za lutkinu ruku, simbolički znači toplinu i ljubav koju dijete nosi u sebi te njome puni atmosferu svog prostora. Crveno klupko također predstavlja živu valovitu liniju koja je sobom izgradila ovaj cjelokupan prostor te ilustrira priču u kojoj je pauk ispleo „haljinu nježnu poput daha“ (Škrinjarić 2004: 18).

Slika 2: Scena 1 - Drvo jorgovana, v.101 x š.78 cm., crtež crvenom kredom, oker suhim pastelom i ugljenom

Biljni motiv u ovoj scenskoj slici dalje prati temu rada i nastavlja pripovijedati priču na svoj osobit i jedinstven način. Kompozicija koja oblikuje ovu scenu je izraz kreativne mašte te ju je uvijek moguće nanovo oblikovati i nadopunjavati. Stablo jorgovana koje je u dnu okrunjeno maslačkovim listovima, oblikom i volumenom uvelike zauzima prostor slike. Tonskim crtežom ostvarenim igrom svjetla i sjene oblikovan je privid pune mase i visokog ispučenja tijela stabla u prostoru. Gradnjom površine stabla oponašana je prirodna tekstura,

a rasporedom grana tijelo oblika se postupno širi i rastvara u prostoru. To širenje i otvaranje odnosno postupno uvlačenje prostora u masu tek je naznačeno, ali taj rast osjećamo kao prodiranje mase izvan granica površine slike u beskraj izvanjskog prostora. Stablo simbolički predstavlja snagu, rast, uzemljenost te oblikom i značenjem kontrastira fluidnosti, bjelini i prozirnosti atmosfere ujedno harmonizirajući prostor u slici. Privid dubine prostora i trodimenzionalnosti oblika ostvaren je slikarskim načinom oblikovanja forme i nanosom krede na bijelu pamučnu tkaninu koja je prethodno ljepljena na kartonsku podlogu. Linija hitro teče valovitim tokom po površini gradeći oblik mekoćom tonskog nanosa, u prijelazima od tame i prezasićenosti do sivo-smeđih i crvenkastih tonova, prema bjelini i mjestimičnim svjetlosnim akcentima. Lišće svojim zaobljenim mekanim tijelom oblikovanim linijom, izrezivano i postavljeno u igrivu kompoziciju interaktivnu s prostorom, okružuje masu tijela stabla upotpunjujući cjelokupnom dojmu voluminoznosti. Figura djevojčice nastale na bijelom neobojanom papiru smještena je u prvom planu slike upotpunjujući dojmu dubine i oživljavanja prostora u slici. Plavetna pozadina ispunjena bjelinama u obliku cvijetova i vitica puni atmosferu fluidnošću i zrakom, šireći osjećaj smirenosti i kontemplacije u slici.

Slika 3: Scena 2 – Cvjetnjak sljeza i georgina, v.101 x š.78 cm., crtež kredom i olovkom na papiru

Na drugoj sceni prikazana je studija cvijeća. Oblik prostora unutar slike izgrađuje tok i karakter crte u raznim formama cvjetova i listova oblikujući vizualni doživljaj prirode. Uprizorenjem cvjetnog vrta ispunjenog sljezovim cvijećem i georginama s djetetom koje u njemu pleše izrazila sam unutarnju potrebu za igrom ispunjenom ljepotom i radošću kakvu samo djeca poznaju. Crvena kreda i suhi pastel oker nijanse crtačka su sredstva kojima je oblikovana kompozicija. Toplina boja crteža koja izvire iz zgusnutijih i rjeđih linija listova i

cvjetova stvara harmoničan kontrast hladnoj plavoj nijansi pozadine koja predstavlja nebo i zrak. Težnja za stvaranjem jedinstvene atmosfere u slici – fluidnosti i prozračnosti, izraz je poniranja u osjećaj. To uranjanje u misao, osjećaj, ideju sam bilježila kredom - tvari koja ostavlja primijetan trag - i linijom iscrtavala odraz osjećajnog u vidljivom osjetilnom prostoru. Gustoća linija je različita. Linije se u skupinama zgušnjavaju, povremeno se naglašava linijsko ili se sugeriranjem plohe linijsko ukida. Naglom i kontinuiranom promjenom linije po toku i po karakteru oblikovana je površina obrisnim crtama, gradbenim linijama i teksturnim površinama tako da se površine međusobno suprotstavljaju. Mekim pritiskom ruke izražene su tekture površina crtačkom teksturom. U susretu polja kontrastnih tekstura – cvijetnih latica, listova, stabljika te površine haljine i figure djeteta – reproducirana je priroda u slici unutar koje je ostvarena fluidnost i beskrajnost prostora kojim je obavijena.

Slika 4: Scena 2 – Livada, detalj, v. 101 x š. 78 cm., crtež crvenom i smeđom kredom

Slika 4: Scena 3- Livada, v.101 x š.78 cm., crtež crvenom i smeđom kredom

Scena smještena u putnom kovčegu sastavljena je od mnoštva detalja oslikanih u Škrinjaričinoj priči koji nam dočaravaju radnju. Valovit tok crte dominira i oblikuje scenu. Crtež oblikovan linijom – listovi, cvjetovi i cvijetne stapke, pauk, klupko vune- naknadnim izrezivanjem iz bjeline papira dobiva dubinu i mogućnost kretanja u prostoru koji nije ograničen na plohu. Iscrtani detalji poprimaju volumen gotovo nezamjetne mase, a masa materijalizira crtu u prostoru tvoreći prostorni crtež. Oblici linijski istanjene i plošno istanjene mase složeni su u slojevitu trodimenzionalnu kompoziciju. Kompozicija je poput

reljefa vezana za pozadinu odnosno kovčeg, a prostornost proizlazi iz njene obrade – dolazi do ritma ispreplitanja mase i prostora. Središnja figura u liku djevojčice koja stoji na stalku postavljena na sceni doima se slobodnom u prostoru poput volumena pune plastike. Ona je dvodimenzionalna pokretna lutka – crtež u liku djevojčice- vezana za pozadinu odnosno stalak te svojim postavom – slojem- poput visokog reljefa izdiže slojevitku kulisnu kompoziciju visoko u prostor tvoreći duboko prostorno uvlačenje. Lutka se može pomicati poput kazališne lutke te ju je moguće postaviti u razne poze. Ona se također može presvlačiti te sam za nju izradila dvije haljine - žutu poput maslačka i „providnu i laganu od najdivnije pređe“ (Škrinjarić 2004:22) po opisu iz priče. Objedinjena je u zajedničkom unutarnjem prostoru i detaljem je trodimenzionalne kompozicije prostornog crteža s kojim u cijelosti tvori scenski prostor. Kovčeg sa ugrađenom pozornicom i kulisom postaje prostorom za igru s lutkom kao i mjestom pripovijedanja priča.

*Slika 5: Plesna haljina žutog maslačka, v.101 x š.78 cm., crtež crvenom
i smeđom kredom*

3. Zaključak

Kao što je za Llowyda Wrighta prostor dah umjetnosti, tako je za mene umjetničko stvaranje dah života. Prilikom nastajanja ovog rada prolazila sam različite emocije i faze uspona i padova te je ovo kulminacija moga dugogodišnjeg procesa unutarnje borbe i pokušaja interakcije moje nutrine s vanjskim svijetom. Može se reći da je ovo rezultat dugogodišnjeg procesa osjećanja, učenja i borbe u sukobu emocionalnog i racionalnog. Radi se, u konačnici, o vlastitom unutarnjem portretu i prikazu moje osobne transformacije.

4. Sažetak rada

Tema ovog rada je istraživanje unutarnjeg prostora koji nosimo u sebi i njegovo izražavanje prema vanjskom svijetu te uzajamno djelovanje jednoga na drugo. Pripovjedno-vizualni karakter ovog djela razvijen je prema motivu iz dječje priče *Plesna haljina žutog maslačka* spisateljice Sunčane Škrinjarić, koja govori o otkrivanju unutarnjeg osjećaja djeteta o sebi u liku mirnog i povučenog cvijeta maslačka. Trodimenzionalni crtež slojevite reljefne strukture osmišljen je s ciljem komuniciranja onog dječjeg u nama, no nije ograničen samo na razdoblje odrastanja jer se to dječje zapravo odnosi na naš unutarnji svijet, koji je u srazu s onim vanjskim. Tako se u izvedbi rada kroz pokretanje dvodimenzionalne lutke u crtežu stvara interakcija i ispreplitanje unutarnjeg i vanjskog prostora te se tako postiže naboj između unutarnjeg identiteta i njegova ostvarivanja u vanjskom svijetu. Prostor kao dio svakog umjetničkog djela daje veliku mogućnost izražavanja tog intimnog doživljaja stvarnosti, jer na janusovski način biva istovremeno dijelom umjetničkog djela i onim što to djelo omeđuje i što je izvan njega. Tako dolazi do sraza dvaju prostora i dviju stvarnosti: one intimne i osobne, i one javne. Njihova je interakcija u mom radu moguća tek nakon otvaranja kovčega koji čini intimnu scenu i isječak prostora u prostoru. Nakon što se otvori osobna školjka koja štiti taj osobni prostor, aktivan odnos između pojedinca i svijeta nastaje.

Ključne riječi: dvodimenzionalna lutka, individuacija, prostor, prostorni crtež, scenski pokret, trodimenzionalni crtež

Keywords: two-dimensional puppet, individuation, space, spatial drawing, stage movement, three-dimensional drawing

Literatura

Damjanov, Jadranka (1991) Vizualni jezik i likovna umjetnost, Zagreb: Školska knjiga.

Horvat Pintarić, Vera (2012) Kritike i eseji, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Ivančević, Radovan (1998-2009) Stilovi, razdoblja, život I, II, III, Zagreb: Profil

Poklečki Stošić, Jasminka (2008) Slava Raškaj - retrospektiva, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 2008.

Škrinjarić, Sunčana (2004) Plesna haljina žutog maslačka, Zagreb: Golden marketing, Tehnička knjiga.